

Zedinjene države Venecovelske.

Kratek opis njihove ustave.

Spisal dr. Vladimir Pappafava, odvetnik v Zadru.

(Dalje.)

Glede varstva duševne lastnine določa § 450. Code civile z leta 1880.: Duševni proizvodi in izdelki so lastnina njih tvoritelja, odgovarjaje določilom, katere ustanavljajo dotični posebni zakoni. Kot tak veljaven je sedaj „zakon o duševni lastnini“ (tvoriteljsko pravo) z dne 17. maja 1894, s katerim se je preklical dotlej veljavni zakon z dne 12. maja 1887. Novi zakon razločuje se od prejšnjega v prvi vrsti ugodno s tem, da je mnogo krajši, kakor oni; vsebuje namreč vsega skupaj 39 paragrafov, med tem ko je zakon z l. 1887. imel 55, in sicer večinoma prav dolgih paragrafov, poleg tega pa še prav obširni izvršitveni ukaz. Zakon stvarja pa tudi materialno velik napredek, ker v sedanjem zakonu sploh ni govora o tem, da bi tvoriteljska pravica kedaj zapadla. Ako se vglobimo nekoliko bolj v njegovo vsebino, najdemo najpreje oba pojma „tvoritelj“ in „prestavljalca“. In sicer definuje zakon prvega tako, da imenuje vsakoga, kateri je ustvaril kako znanstveno, umetnostno ali literarno delo, njegovega tvoritelja ali avtorja; prestavljalca pa tako definuje, da imenuje onega prestavljalca, kateri v drugem jeziku izraža ono, kar je izraženo ali spisano v kaki kompoziciji ali originalnem delu. Pravica, katero ima vsak avtor do dela svoje kompozicije, in pravica, katero pridobi prestavljalca do dela ali kompozicije, predstavljene po njem, stvarja „njih duševno lastnino“ ali „njih tvoriteljsko pravico“. Le-ta je jednako sveta in nedotakljiva, kakor vsaka druga lastnina in podvržena istim določilom občnega prava, v kolikor ne ustanavlja le-ta zakon drugih določil.

Le-ta lastninska pravica je po svoji naravi trajna in jo imajo:

1. avtorji do svojih del;
2. prestavljalci do svojih prestav;
3. vsi, kateri so ustvarili kopije, izpiske, reprodukcije itd. od originalnih del ali prestav s privoljenjem ali odobrilom lastnikov;
4. izdajatelji še neizdanih del neznanih pisateljev, dokler leti svojih pravic zakonito ne uveljavijo;
5. vsi imetniki pravic preje navedenih oseb, bodisi da so te pravice prešle na nje potom dednega nasledstva ali potom posebnih naslovov, prenašajočih lastnino;
6. država, ako umrje dosedanji lastnik brez zakonitih dedičev.

Lastninsko pravico prenesti more se po pogodbah, in sicer kot trajno pravico za pridobitnika, ako se le izpolnjuje veljavna zakonita določila in formalitete.

Da se zamore tvoriteljsko pravico uspešno varovati, zahteva se, da se spisuje register, v kateri se morajo vpisavati ime in priimek ter bivališče pisatelja ali prestavljalca, naslov spisa, kraj in leto tiska, edicija, število zvezkov, format in število strani in sploh vsi oni znaki, kateri so sposobni po mnenji interesentov, da se njih pravice bolje varujejo.

Ti registri vodijo se po dotičnih predsednikih posameznih držav, oziroma po guvernerju zveznega distrikta. Pisatelj, prestavljalec in sploh posestnik vložiti mora do predsednika, oziroma guvernerja svoje države prošnjo, s katero zahteva, da se vpis izvrši, in poleg tega mora še pred njim priseči, da se delo, za katero zahteva lastninsko pravico pripoznano in želi, da se vpiše, doslej niti na ozemlju Venecolanske republike niti v inozemstvu ni tiskalo, vrezalo ali litografovalo, na kar se izvrši vpis in izroči prosilcu patent, kateri izda predsednik njegove države in s katerim se priznava njegova lastninska pravica.

Le-ta mora se najmanj štirikrat tiskati v „Gaceta Official“ in natisniti na hrbtu naslovnega lista dotičnega dela.

Na enak način varuje si tvoritelj pravico do vrezov, litografij, arhitektoničnih načrtov, zemljepisnih kart in enakih del

samo s tem razločkom, da nosijo le ti po izvršenem vpisu v register mesto patenta oblastveno potrdilo: „Zakonito vpisano“.

Za vpisavanje in za izdavanje patenta ne pobira se nobena pristojbina, poslednji izdaja se pa na kolkovanem papirju.

Prosilec za vpis priložiti mora ob jednom šest iztisov vprašavnega dela (preje zahtevalo se je samo štiri), od katerih ostane en iztis v vpisovalnem uradu, drugih pet izroči se pa ministerstvu za javni nauk.

Lastninska pravica do zapuščenih del pristojna dedičem.

Prekrške lastninske pravice kaznujejo se razun s konfiskacijo objav, kateri so se izdali po krivici, na korist zakonitih lastnikov po določenih kazenskega zakonika z leta 1873. (§-i 22., 511., 518.—521. itd.). Le-teh določil ne moremo tu navajati, imenovati jih moramo pa precej stroga in zažugajo deloma globe deloma kazni na prostosti krivcem, ako ne morejo dokazati, da so ravnali v dobri veri.

Vendar vrnimo se sedaj, ko smo se nekoliko obširneje pečali s to stvarino, zopet k pravemu predmetu naše razprave, k državni ustavi.

V. O kongresu Zjedinjenih držav Venecovelskih.

Kongres Zjedinjenih držav Venecovelskih sestoji iz dveh zbornic, namreč iz senata in iz poslanske zbornice.

V poslansko zbornico voli vsaka država — in sicer po preje navedeni splošni, direktni in tajni volilni pravici — za vsakih 35.000 prebivalcev jednega poslanca in njegovega namestnika, ako se pokaže kak ulomek, pa le tedaj še jednega poslanca, ako ulomek obsega najmanj 15.000 prebivalcev. Volilni kot poslanci so samo Venecolanci po rojstvu. Volilni mandat traja štiri leta, po tej dobi vrše se povsod nove volitve v zbornico.

Zbornica poslancev ima sledeče naloge, in sicer:

1. da pregleduje letne račune, katere mora polagati predsednik Zjedinjenih držav Venecovelskih;
2. da voli vsako drugo leto, in sicer prvih petnajst dni sesije državnega generalnega prokuratorja in njegova dva na-

mestnika, in sicer z absolutno večino glasov vsakega s posebno volitvijo;

3. da sklene eventualno grajalna vota kabinetnim ministrom, in samo po takem sklepu smatra se ministre odslovljene.

V senat voli zakonodajni zbor vsake države tri senatorje in jednako število namestnikov, kateri vstopijo, kakor namestniki poslancev, kadar postane med tekočo volilno dobo kak sedež prost. Vendar skrbeti mora vsaka država, da ostane število poslancev, katere ima pravico poslati v poslansko zbornico in v senat, polno, eventualno morajo se dopolnilno voliti med volilno dobo namestniki (ako so se namreč namestniki iz prve volitve poklicali kot pravi člani v zbornico).

Kot senator voliti se sme samo Venecolanec po rojstvu, ko je dovršil trideseto leto starosti.

Volilna doba, oziroma sejno razdobje traja tudi tu štiri leta, po kateri dobi se voli senat povsem na novo.

Obe zakonodajni oblasti, toraj poslanska zbornica in senat, snidejo se vsako leto dne 20. februarja v zveznem stolnem mestu v zasedanje, ne da bi se sklicevali, in sicer zboruje vsako posebej. Zborovanja so javna. Sesija traja 70 dni, raztegniti se pa more, ako sklene to večina, na 90 dni. Da se smejo pričeti sesija, kakor tudi posvetovanja, navzoči morata biti v vsaki zbornici dve tretjini članov, nasprotno zadostuje pa za poznejšo sklepčnost navzočnost najmanj polovice članov dotične zbornice. Kakor pričneta obe zbornici svoja posvetovanja istega dne, skleniti je morata tudi obe istega dne in nobena ne sme brez dovoljenja druge zbornice suspendovati svoje seje. Sporazumevanje obeh zbornic med seboj olajšano je na ta način, da morata obe zbornici zborovati v istem poslopju in da nobena zbornica ne sme preložiti kraja za zborovanje brez dovoljenja druge zbornice. Ako se zbornici v jednom ali drugem navedenem slučaju ne moreta zjediniti, zbereta se v kongres, v katerem veljajo sklepi po večini glasov. Jednako zborujeta obe zbornici kot kongres v skupnih sejah v slučajih, katere zahtevajo ustava ali zakoni, ali na željo jedne zbornice. Prepovedano je pa, da bi poslanci kakor tudi senatorji, dokler traja sesija, izvrševali funkcije zveznega ali

državnega uradnika. Dijete so za poslance in senatorje zakonito določene in se v sesijski dobi nikdar ne smejo povišati za tekočo sesijo, ampak samo za prihodnjo, za katero se toraj vrše že nove volitve.

Senatorji in poslanci so v času od 20. febr. do 30. tega dne po sklepu sesije nedotakljivi, t. j. proti njim se v tej dobi ne sme storiti noben civilno- ali kazensko-sodni korak, tudi ne s privoljenjem zbornice; prekršek te zajamčene integritete se strogo kaznuje. Ravno tako se senatorji in poslanci radi govorov v sejah ali radi izraženih menenj itd. ne smejo klicati na odgovor.

V kongresu ima predsedništvo predsednik senata, posle podpredsednika vodi pa predsednik poslanske zbornice.

Kongres ima nalogo: da organizuje zvezno ozemlje, da sklepa glede davkov, da uravnava poštno in brzojavno službo, da namajema posojila, da določuje vsako leto potrebni vojaški kontingent, da napoveduje vojne, da ratifikuje mednarodne pogodbe, da določuje proračun, da dovoljuje amnestije, da določuje način, kako se morata ozemlji Colon in Amazonas upravljati, konečno, da sklepa zakon, ki določuje volitev predsednika republiki in poslancev zveznih distriktov. Razun tega sme pa kongres sklepati vse zakone o javnih interesih, kateri se mu vidijo potrebni.

Zakoni in dekreti za kongres predlagati se morejo ali v poslanski zbornici ali pa v senatu in je treba trikratnega branja, predno se sprejmejo, in sicer v obeh zbornicah na ta način, da se mora o predlogi, ako jo sprejme druga zbornica samo z dodatki ali popravki, še enkrat prva zbornica posvetovati in sklepati, in sicer tako dolgo, da se ne doseže sporazumljenje obeh zbornic. Predloge, katere so se v jedni sesiji odklonile, smejo se predložiti vnovič šele v drugi sesiji; ravno tako se morajo predloge, katere so ostale v jedni zbornici nerešene (t. j. o katerih se še ni zbornica do cela posvetovala), v prihodnji sesiji v isti zbornici zopet trikrat brati, predno se morejo predložiti drugi zbornici. Razun justičnega zakonodajstva izdati se ne sme noben zakon, kateri bi segal nazaj.

Konec prihodnjič.

